

DEJAVNIKI, POVEZANI Z OBČUTKOM VARNOSTI V SLOVENIJI – URBANA IN RURALNA PERSPEKTIVA

VANJA ERČULJ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
vanja.erculj@um.si

Strah pred kriminaliteto je pomembna tema raziskovanja v zadnjih 50 letih. Zaskrbljenost zaradi kriminalitete je povezana s spremembo navad prebivalcev, kar lahko vodi do povišanja kriminalitete v soseski. S strahom pred kriminaliteto so povezani številni dejavniki, ki pa se lahko v urbanih in ruralnih okoljih razlikujejo. Raziskava o varnosti v lokalnih skupnostih v letu 2022 je vključevala merjenje nekaterih dejavnikov, ki so se že v predhodnih raziskavah izkazali kot pomembno povezani z občutkom varnosti. Zanimalo nas je, v kolikšni meri so ugotovitve podobne ugotovitvam predhodnih študij in kakšne so razlike v dejavnikih, povezanih z občutkom varnosti, med ruralnimi, primestnimi in mestnimi okolji. Naša raziskava potrdi ugotovitve o močni vlogi socialne kohezije pri občutku varnosti kot tudi vlogi spola in izobrazbe, nakazujejo pa se razlike v povezanosti demografskih dejavnikov, kazalnikov družbenega in fizičnega nereda, heterogenosti prebivalstva ter prisotnosti premoženjske kriminalitete z občutkom varnosti med ruralnimi, polurbanimi, urbanimi okolji v Sloveniji.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.6.2024.6](https://doi.org/10.18690/um.fvv.6.2024.6)

ISBN
978-961-286-875-8

Ključne besede:
občutek varnosti,
strah pred kriminaliteto,
tip okolja,
Slovenija,
dejavniki tveganja

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.6.2024.6](https://doi.org/10.18690/um.fvv.6.2024.6)

ISBN

978-961-286-875-8

Keywords:

feeling of safety,
fear of crime,
environment type,
Slovenia,
risk factors

FACTORS RELATED TO THE PERCEPTIONS OF SAFETY IN SLOVENIA – URBAN AND RURAL PERSPECTIVE

VANJA ERČULJ

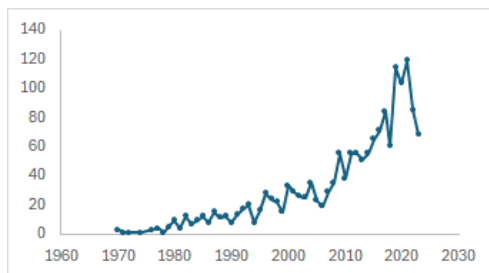
University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
vanja.erculj@um.si

Fear of crime has been an important research topic for the past 50 years. Worrying about crime is related to a change in the habits of residents, which can lead to an increase in crime in the neighbourhood. There are many factors associated with the fear of crime in urban and rural environments. The survey on security in local communities in 2022 included the measurement of some factors that significantly related to the feeling of safety in previous studies. We were interested in whether the findings are similar to those of previous studies and what the differences are between rural, suburban and urban environments. Our research confirms the findings about the role of social cohesion, gender and education in the feeling of safety. Differences in the relationship between demographic factors, indicators of social and physical disorder, heterogeneity, property crime and the feeling of safety between the three environments in Slovenia are found.

1 Uvod

Strah pred kriminaliteto je aktualna tema raziskovanja, saj poizvedba v bazi Web of Science s ključno besedo »fear of crime« kaže na pozitiven trend števila publikacij vse do leta 2021, po katerem sicer pride do manjšega upada v publiciranju (slika 1; zapis iz baze Web of Science dne 22. 3. 2024).

Slika 1: Število prispevkov s ključno besedo »fear of crime« med letoma 1960 in 2023

Vir: <https://www.cobiss.si/baze/wos.htm> (2024).

Gabriel in Greve (2003) ločita med tremi komponentami (razsežnostmi) strahu pred kriminaliteto, ki so tudi medsebojno povezane. Prva razsežnost je kognitivna, ko posameznik zazna določeno situacijo ali dražljaj kot ogrožajočo. Sledi čustveni odziv – strah za lastno varnost. Jackson (2006) loči med strahom pred kriminaliteto in zaskrbljenostjo zaradi kriminalitete. Zaskrbljenost namreč vključuje tako čustveno ovrednotenje trenutne situacije kot tudi pričakovanja glede prihodnje viktimizacije. Vedenjski odziv na nevarno situacijo je pretežno tipa boj ali beg – izogibanje ali obramba (Liska idr., 1988; Rader idr., 2007). Posameznik se izogne ogrožajočemu dražljaju ali pa se spopade z njim. Mehanizmi izogibanja vključujejo vedenja, kot so izogibanje določenim predelom soseske, na primer parkom, zapuščanju stanovanja po določeni uri, zadrževanju v soseski brez spremstva (Rader idr., 2007), v skrajni meri pa tudi izselitev iz soseske (Conklin, 1976). Poleg mehanizmov izogibanja lahko posameznik uporablja tudi mehanizme samozaščite (boj) – oboroži se z določenim orožjem (Wilcox idr., 2006), namesti nadzorne kamere, dodatne ključavnice in senzorske luči ali si priskrbi psa čuvaja (Rader idr., 2007). Gabriel in Greeve (2003) ločita med tremi možnimi vedenjskimi odzivi na ogrožajoče okoliščine, in sicer načrtno vedenje, na primer ko posameznik iz torbe vzame orožje, vidna reakcija, na primer ko posameznik izvede določene nekontrolirane gibe ali grimase, ter nevidne reakcije, kot so povišan srčni utrip in tlak, pospešeno dihanje in/ali povišana raven

kortizola. Raziskave (Erčulj, 2022; Rader idr., 2007) so podprle teorijo o mediatorski vlogi čustvenega odziva med kognitivnim in vedenjskim, trikomponentni model pa je mogoče prevesti tudi v kibernetški prostor (Erčulj in Meško, 2022).

Jackson gradi na ugotovitvah modela o občutljivosti na tveganje (ang. *sensitivity to risk model*) (Warr, 1987) in povezuje zaskrbljenost zaradi viktimizacije z zaznanimi posledicami viktimizacije, zaznana verjetnostjo viktimizacije ter zaznana kontrolo nad okoliščinami, ki bi lahko vodile do nje (Jackson, 2004, 2006, 2011). Zaskrbljenost je višja, kadar je višja zaznana verjetnost viktimizacije, kadar so zaznane hujše posledice viktimizacije ter kadar je zaznana nižja kontrola nad okoliščinami, ki bi lahko vodile v viktimizacijo. S temi ugotovitvami je mogoče pojasniti paradoks, da je zaskrbljenost zaradi kriminalitete višja med starejšimi in ženskami, čeprav so mlajši in moški večkrat žrtve viktimizacije (Hale, 1996; Meško, 2002). Starejši in ženske se namreč počutijo bolj ranljive in ocenjujejo posledice viktimizacije kot hujše. Zaznana verjetnost viktimizacije se je izkazala kot povezana s splošnim strahom pred kriminaliteto, strahom pred nasilno kriminaliteto in premoženjsko kriminaliteto tudi v ruralnih predelih ZDA (Pleggenkuhle in Schafer, 2018). Da so s strahom pred kriminaliteto povezani zaznana resnost posledic in nizka zmožnost samoobrambe (kontrola nad okoliščinami) ter višja verjetnost viktimizacije (v bližnji prihodnosti), potrjuje tudi raziskava dejavnikov, povezanih s strahom pred kriminaliteto, ki je bila izvedena v šestih prestolnicah republik nekdanje Jugoslavije (Meško idr., 2012b). Vezano na demografske dejavnike, raziskava sicer ni podprla ugotovitev o povezanosti med starostjo in strahom pred kriminaliteto, je pa podprla ugotovitve o povezanosti med spolom, izobrazbo, socialno ekonomskim statusom (finančno situacijo) in strahom pred kriminaliteto. Tudi tuje raziskave so pokazale, da je od demografskih dejavnikov, poleg spola in starosti, s subjektivno oceno varnosti povezan še socialno-ekonomski status, in sicer se prebivalci z višjo izobrazbo in dohodkom počutijo bolj varne pred kriminaliteto (Austin idr., 1994, 2002). V Sloveniji je raziskava o varnosti v lokalnih skupnostih iz leta 2017 pokazala, da se moški počutijo bolj varne, izobrazba in dohodek pa z občutkom varnosti prebivalcev nista bila statistično značilno povezana (Erčulj, 2019). Raziskava iz leta 2008, torej skoraj desetletje prej (Meško idr., 2012a), pa je pokazala, da obstajajo nekatere razlike v (demografskih) dejavnikih, povezanih s strahom pred kriminaliteto v urbanem in ruralnem okolju. Spol se je izkazal kot pomemben dejavnik v obeh, starost pa samo v urbanih predelih. Odsotnost

povezanosti starosti in strahu pred kriminaliteto v ruralnih okoljih podpirajo tudi ugotovitve nekaterih tujih raziskav (Pleggenkuhle in Schafer, 2018).

S strahom pred kriminaliteto je povezan tudi nered v soseski (Wilson in Kelling, 1982). Ločimo med družbenim in fizičnim neredom. Slednji vključuje zapuščene ali razpadajoče stavbe, zapuščene avtomobile, prisotnost grafitov in smeti, kar so tudi indikatorji propadanja soseske (Schachterle idr., 2012). V taki soseski se poslabša ali prekine neformalno družbeno nadzorstvo, zaradi česar se lahko poveča stopnja kriminalitete v njej (Wilson in Kelling, 1982). Družbeni nered se kaže s prisotnostjo klatežev, beračev, vandalizma, prostitucije, prodajo drog in pijančevanja na javnih mestih (Meško, 2006). Teorija razbitih oken je močno gradila na povezanosti med neredom in prisotnostjo kriminalitete (Wilson in Kelling, 1982) in v ZDA vodila do strogega kaznovanja že manjših kršitev, kot sta javno pijančevanje in vandalizem – t. i. teorija ničelne prizanesljivosti (Braga idr., 2015; Gau in Pratt, 2010). Meško idr. (2012b) so ugotovili, da v urbanih predelih obstaja povezanost med neredom in strahom pred kriminaliteto, medtem ko ta povezava v ruralnem okolju ni bila statistično značilna. Raziskava o varnosti v lokalnih skupnostih v letih 2011, 2017 in 2022 je pokazala, da se ocena družbenega nereda giblje okoli srednje ocene lestvice in se z leti zmanjšuje, ocena fizičnega nereda pa je pod srednjo oceno lestvice (Erčulj, 2023). Med kazalniki družbenega nereda so se kot povezani s strahom pred kriminaliteto izkazali mladostniki, ki se zbirajo na določenih krajih, ne pa tudi prisotnost alkoholizma v soseski, medtem ko se kazalniki fizičnega nereda, kot so grafiti ali kopičenje smeti, niso izkazali kot statistično značilno povezani z občutkom varnosti (Erčulj, 2019).

Kazalniki propadanja soseske so močno povezani tudi s socialno kohezijo – socialne vezi med prebivalci soseske se rahljajo (Skogan, 1990). Povezanost med prebivalci soseske se je v raziskavi o varnosti v lokalnih skupnostih iz leta 2017 pokazala kot najpomembnejši dejavnik, povezan s strahom pred kriminaliteto (Erčulj, 2019). Ugotovitve, vezane na socialno kohezijo, so stabilne, saj so do iste ugotovitve o povezanosti le-te s strahom pred kriminaliteto prišli tudi Meško in sodelavci že leta 2009 (2012b). Tudi tuje raziskave kažejo, da so neobstoječi ali površni medsosedski odnosi in nizko zaupanje med prebivalci iste soseske povezani z višjo stopnjo kriminalitete in več nasilnimi kriminalnimi dejanji (Akcomak in Weel, 2012; Lederman idr., 2002).

Občutek varnosti in sproščenosti prebivalcev je nižji, če so v soseski vlomi ali je prisotno pijančevanje (Mason idr., 2013). Meško idr. (2012a) so ugotovili, da so med vsemi kaznivimi dejanji (KD) s strahom pred kriminaliteto najmočnejše povezane tatvine, kar se je kasneje, leta 2011, potrdilo tudi v raziskavi o varnosti v lokalnih skupnostih (Erčulj, 2019).

Tudi predhodna viktimizacija je pomemben dejavnik, povezan z občutkom varnosti. Ta je nižji pri osebah, ki so bile žrtve KD (Grabosky, 1995). Učinek pretekle viktimizacije na strah pred kriminaliteto naj bi bil kratkotrajen (Skogan, 1990). K povečanemu dojetanju tveganja pripomorejo tudi izkušnje sosedov, prijateljev in znancev z viktimizacijo ter poročanje medijev (Meško idr., 2012a; Skogan in Maxfield, 2012). Tako govorimo in ločimo med neposredno ter deljeno viktimizacijo. Nekoliko nenavadno se je v raziskavi Meška idr. (2012a) pokazalo, da so se osebe iz urbanega okolja, ki so bile v preteklosti že viktimizirane, počutile manj ogrožene. Raziskava v ruralnem okolju v ZDA pa ni ugotovila povezanosti med predhodno viktimizacijo in strahom pred kriminaliteto na splošno (Pleggenkuhle in Schafer, 2018), je pa bila ta povezava statistično značilna pri strahu pred premoženjsko kriminaliteto.

Pomemben dejavnik strahu pred kriminaliteto je tudi etnična heterogenost soseske (Chilenski idr., 2015; Kennedy in Silverman, 1985; Rountree in Land, 1996). Zaupanje med prebivalci je v tem primeru nižje in posledično tudi višji strah pred kriminaliteto.

Številni dejavniki so torej povezani s subjektivnim občutkom varnosti. Raziskave v Sloveniji kažejo na konsistentnost ugotovitev pri nekaterih dejavnikih, medtem ko pri drugih prihaja do razhajanj skozi čas. Nakazujejo se tudi razlike med urbani in ruralnimi predeli. Namen prispevka je proučiti nekatere dejavnike in njihovo morebitno povezanost s strahom pred kriminaliteto v Sloveniji na podlagi zadnje raziskave o varnosti v lokalnih skupnostih iz leta 2022. Ker so bile zaznane določene razlike med urbanim in ruralnim okoljem, je namen proučiti povezanost dejavnikov s strahom pred kriminaliteto tako v urbanem kot ruralnem okolju in ilustrirati morebitne razlike med njima.

2 Metode

2.1 Opis raziskave

Raziskava o varnosti v lokalnih skupnostih je leta 2022 potekala tretjič zapored. Anketirani so bili prebivalci in policisti Republike Slovenije. Anketiranje prebivalcev je bilo tipa papir in svinčnik in je potekalo v spomladanskih mesecih na območju osmih policijskih uprav (PU), znotraj katerih je bilo izbranih 24 občin – pri vsaki PU ena velika, ena srednja in ena majhna občina.

2.2 Opis vzorca

V vzorec je bilo vključenih 1.145 prebivalcev. Demografski podatki so prikazani v tabeli 1. V raziskavi je sodelovalo 548 (48,5 %) moških. Dobra tretjina (396; 35 %) anketirancev je bilo starih med 18 let in 30 let, 256 (22,6 %) med 31 let in 45 let, 319 (28,2 %) med 46 let in 60 let, 160 (14,1 %) pa jih je bilo starih 61 let ali več. Srednješolsko izobrazbo ali manj je imelo 650 (57,2 %) anketiranih. Iz ruralnega okolja je bilo 525 (46 %) anketirancev, iz urbanega (mestno ali primestno okolje) pa 616 (54 %) anketirancev. Več kot polovica (600; 53 %) anketirancev ima podpovprečen, 309 (27,3 %) povprečen in 223 (19,7 %) nadpovprečen dohodek.

Tabela 1: Demografske značilnosti vzorca.

	f (%)
Spol	
moški	548 (48,5)
ženski	581 (51,5)
Starost (v letih)	
18–30	396 (35)
31–45	256 (22,6)
46–60	319 (28,2)
61 in več	160 (14,1)
Izobrazba	
Srednja šola ali manj	650 (57,2)
Več kot srednja šola	487 (42,8)
Okolje	
Vaško	525 (46)
Primestno	255 (22,3)
Mestno	361 (31,6)
Dohodek gospodinjstva	
Podpovprečen	600 (53)
Povprečen	309 (27,3)
Nadpovprečen	223 (19,7)

2.3 Opis spremenljivk

Merjenje občutka varnosti prebivalcev je vključevalo 5 trditve, merjenih na petstopenjski lestvici strinjanja (od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam). Vključene so bile naslednje trditve (v oklepaju so prikazane faktorske uteži, izračunane po metodi glavnih osi): *»Ko se ponoči sprehajam po svoji soseski, se počutim varno.«* (0,80), *»V svoji soseski se počutim varno.«* (0,89), *»Ko sem doma, se počutim varno.«* (0,83), *»Počutim se varno, ko grem v svoji soseski po nakupih.«* (0,79), *»Počutim se varno, ko preživljam prosti čas (npr. športne aktivnosti) v svoji soseski.«* (0,82). Lestvica je visoko zanesljiva (Cronbachov koeficient $\alpha = 0,91$). Nova spremenljivka, občutek varnosti, je bila izračunana kot povprečje ocen na vseh petih trditvah. Višje vrednosti nakazujejo na večji občutek varnosti anketirancev.

Lestvica socialne kohezije je vključevala 6 trditve na petstopenjski lestvici strinjanja (od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam). Faktorska analiza po metodi glavnih osi je rezultirala v enofaktorski rešitvi. Trditve (faktorske uteži) so bile naslednje: *»Prebivalci si med seboj pomagamo.«* (0,78), *»Prebivalci naše soseske si medsebojno zaupamo.«* (0,80), *»Sosedje se med seboj poznajo.«* (0,76), *»V naši soseski se počutim sproščeno.«* (0,70), *»Če bi zbolel, lahko računam na pomoč sosedov, da bi zame opravili nakup v trgovini, šli po zdravila v lekarno in podobno.«* (0,84), *»Ko me ni doma, se lahko zanesem na sosedo, da bodo popazili na moj dom.«* (0,81). Lestvica je visoko zanesljiva (Cronbachov koeficient $\alpha = 0,91$). Nova spremenljivka, socialna kohezija, je bila izračunana kot povprečje ocen na vseh petih trditvah. Višje vrednosti nakazujejo na večjo povezanost med prebivalci soseske.

Premoženjska kriminaliteta je vključevala 3 trditve, in sicer so anketiranci na petstopenjski lestvici ocenjevali v kolikšni meri so v njihovi soseski varnostni problem tatvine (faktorska utež 0,78), ropi (0,73) in roparski napadi (0,80). Pri tem je ocena 1 pomenila, da pojav sploh ni varnostni problem, ocena 5 pa da je pojav zelo velik varnostni problem. Zanesljivost merjenja je bila visoka (Cronbachov koeficient $\alpha = 0,88$). Problematičnost premoženjske kriminalitete je bila izračunana kot povprečje ocen na treh trditvah.

V analizo smo vključili ocenjevanje naslednjih indikatorjev fizičnega (fn) in družbenega nereda (dn): alkoholizem (dn), kopičenje smeti na javnih mestih (fn), skupine mladostnikov, ki se zbirajo na določenem območju (dn), berači in klateži

(dn), grafiti (fn) in vandalizem (dn). Etnično heterogenost soseske smo merili s problematičnostjo prisotnosti pripadnikov drugih narodnosti ali kultur. Vse našete pojave so anketiranci ocenjevali na petstopenjski lestvici, kjer je ocena 1 pomenila, da pojav sploh ni varnostni problem, 5 pa, da je pojav zelo velik varnostni problem.

V vprašalniku ni bilo vprašanja po pretekli neposredni viktimizaciji, bilo pa je vprašanje, ali je anketiranec v zadnjih 12 mesecih stopil v stik s policijo zaradi prijave KD. Vprašanje smo tretirali kot kazalnik nedavnih izkušenj z viktimizacijo in ga vključili v nadaljnje analize. V analizo so bile vključene še nekatere demografske spremenljivke.

2.3 Statistične metode

Opisne spremenljivke smo opisali s frekvencami in deleži, številske z aritmetično sredino in standardnim odklonom. Veljavnost merjenja smo preverjali s faktorsko analizo po metodi glavnih osi, zanesljivost s Cronbachovim koeficientom α . Za proučevanje povezanosti med nekaterimi varnostnimi pojavi, socialno kohezijo, demografskimi spremenljivkami in občutkom varnosti smo uporabili večkratno linearno regresijo. Preverili smo, da med neodvisnimi spremenljivkami ni multikolinearnosti (VIF med 1,03 in 2,36) ter da so ostanki približno normalno porazdeljeni in ni heteroskedastičnosti. Izračunan je bil delež anketirancev, ki so ocenili socialno kohezijo in občutek varnosti z oceno, višjo od 3,5. Oba deleža sta bila prikazana po PU. Vsi statistični testi so bili narejeni pri stopnji značilnosti $\alpha = 0,05$.

3 Rezultati

V tabeli 2 so prikazane povprečne ocene in standardni odkloni po posameznih spremenljivkah. Najvišja povprečna ocena je pri spremenljivki občutek varnosti ($M = 4,14$; $SD = 0,83$). Nad srednjo oceno lestvice (torej 3) je še ocena povezanosti med prebivalci soseske ($M = 3,69$; $SD = 0,91$) ter prisotnost problema alkoholizma v soseski ($M = 3,2$; $SD = 1,16$). Povprečne ocene vseh drugih varnostnih pojavov in indikatorjev družbenega ter fizičnega nereda so pod srednjo oceno lestvice. Poleg alkoholizma imajo najvišjo oceno (a nižjo od srednje ocene lestvice) še kopičenje smeti na javnih mestih ($M = 2,91$; $SD = 1,25$), vandalizem ($M = 2,76$; $SD = 1,16$), skupine zbirajočih mladostnikov ($M = 2,73$; $SD = 1,17$) ter premoženjska

kriminaliteta ($M = 2,71$; $SD = 1,07$). Izkušnje z neposredno ali deljeno viktimizacijo je imelo 76 (6,6 %) anketiranih, ki so iz tega razloga tudi kontaktirali policijo (podatek ni prikazan v tabeli). Posameznikov z deljeno viktimizacijo je lahko sicer več, a niso stopili v stik s policijo.

Tabela 2: Občutek varnosti, socialna kohezija in varnostni pojavi v soseski – opisna statistika

	<i>M (SD)</i>
Občutek varnosti ($n = 1.143$)	4,14 (0,83)
Socialna kohezija ($n = 1.145$)	3,69 (0,91)
Alkoholizem v soseski ($n = 1.140$)	3,2 (1,16)
Kopičenje smeti na javnih mestih ($n = 1.144$)	2,91 (1,25)
Pripadniki drugih narodnosti ali kultur ($n = 1.143$)	2,35 (1,3)
Skupine mladostnikov, ki se zbirajo na določenem območju ($n = 1.142$)	2,73 (1,17)
Premoženjska kriminaliteta ($n = 1.145$)	2,71 (1,07)
Vandalizem ($n = 1.142$)	2,76 (1,16)
Berači ali klateži ($n = 1.144$)	2,12 (1,21)
Grafiti ($n = 1.145$)	2,45 (1,24)

Regresijska analiza (tabela 3) pokaže, da so z občutkom varnosti statistično značilno povezani socialna kohezija ($p < 0,001$), spol ($p < 0,001$) in izobrazba ($p = 0,041$). Večja socialna kohezija, višja izobrazba ter moški spol so pozitivno povezani z občutkom varnosti. Socialna kohezija se pokaže kot statistično značilen dejavnik pri občutku varnosti tako v ruralnem kot primestnem in urbanem okolju. V urbanem okolju so z občutkom varnosti negativno povezani grafiti ($p = 0,005$) in izobrazba ($p = 0,005$). V primestnem okolju sta z občutkom varnosti negativno povezani prisotnost beračev ali klatežev ($p = 0,025$) ter prisotnost premoženjske kriminalitete ($p = 0,044$), pozitivno pa moški spol ($p = 0,004$). V mestnem okolju so negativno povezani z občutkom varnosti pripadniki drugih narodnosti in kultur ($p = 0,017$) ter starost ($p = 0,05$), pozitivno pa moški spol ($p = 0,001$).

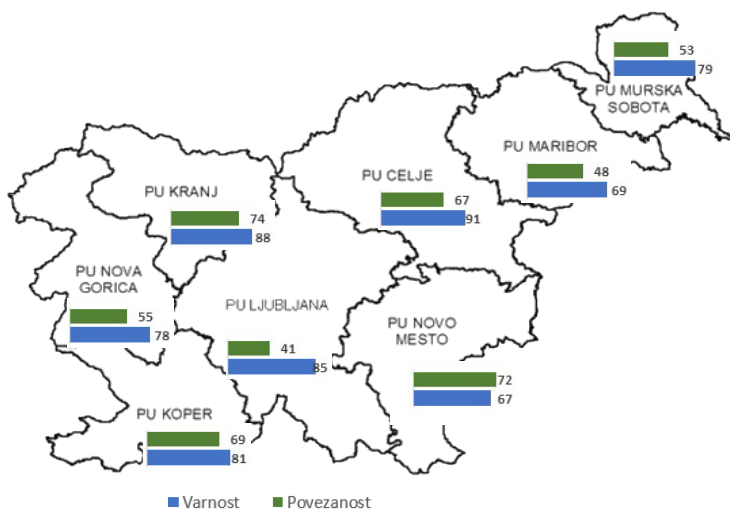
Tabela 3: Povezanost med socialno kohezijo, nekaterimi varnostnimi pojavi, demografskimi značilnostmi in občutkom varnosti (rezultat večkratne linearne regresije; prikazani so standardizirani regresijski koeficienti).

	Skupaj	Ruralno okolje	Primestno okolje	Urbano okolje
Socialna kohezija	0,30***	0,29***	0,26***	0,31***
Alkoholizem	0,02	0,01	0,06	0,01
Berači ali klateži	-0,06	0,01	-0,18*	-0,09
Vandalizem	0,07	0,10	0,09	0,00
Skupine zbirajočih mladostnikov	-0,05	-0,03	-0,13	-0,04

	Skupaj	Ruralno okolje	Primestno okolje	Urbano okolje
Kopičenje smeti na javnih mestih	-0,03	-0,08	0,09	-0,02
Grafiti	-0,03	-0,15**	0,07	0,08
Pripadniki drugih narodnosti ali kultur	-0,06	-0,06	0,12	-0,14*
Premoženjska kriminaliteta	-0,04	-0,02	-0,17*	0,00
Izkušnje z viktimizacijo	-0,02	-0,03	-0,08	0,00
Moški spol	0,10***	0,02	0,18**	0,18**
Starost	-0,04	0,01	-0,04	-0,10*
Več kot srednja šola	0,06*	0,13**	0,07	-0,01
Povprečen dohodek	-0,04	-0,03	-0,04	-0,05
Nadpovprečen dohodek	-0,02	-0,07	0,03	0,03
Primestno vs ruralno okolje	0,01			
Urbano vs ruralno okolje	0,02			
R ²	0,15	0,15	0,20	0,20

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Socialna kohezija je najmočnejše povezana z občutkom varnosti, zato sta na sliki 1 prikazana delež anketirancev, ki so socialno kohezijo ocenili z oceno, višjo od 3,5, ter delež anketirancev, ki so občutek varnosti ocenili z oceno, višjo od 3,5. Najvišji delež prebivalcev z visokim občutkom varnosti je v PU Celje (91 %), najnižji v PU Novo mesto (67 %). Najvišji delež prebivalcev, ki ocenjujejo močno povezanost med prebivalci, je prisoten v PU Kranj (74 %) ter PU Novo mesto (72 %), najnižji pa v PU Ljubljana (41 %) ter PU Murska sobota (53 %).

Slika 1: Občutek varnosti in socialna kohezija po PU.

4 Razprava

Tuje in domače raziskave kažejo, da so s strahom pred kriminaliteto povezani številni dejavniki. Naša raziskava je proučila le nekatere od številnih dejavnikov, kar je morda tudi razlog za nižji delež pojasnjene variance v oceni občutka varnosti. Z dejavniki, ki smo jih vključili v regresijski model, namreč pojasnimo le 15 % variabilnosti v občutku varnosti, ne glede na tip okolja. Ločeno, v ruralnem, primestnem in urbanem okolju pa 20 % variabilnosti v občutku varnosti. Razlog, da nekateri dejavniki, ki so se izkazali kot pomembne v tujih raziskavah, niso bili vključeni v raziskavo o varnosti v lokalnih skupnostih, je predvsem v obširnem vprašalniku, za izpolnjevanje katerega so anketiranci potrebovali več kot 20 minut. Tako so bili izpuščeni pomembni dejavniki, o katerih govorita tako Warr (1987) kot Jackson (2004, 2006, 2011), in sicer ocena verjetnosti viktimizacije (kognitivna komponenta zaskrbljenosti zaradi kriminalitete), ocena posledic viktimizacije ter zaznana kontrolo nad okoliščinami, ki bi lahko vodile do viktimizacije. Vključitev omenjenih dejavnikov bi najverjetneje povišala delež pojasnjene variance v občutku varnosti. Kljub temu pa so bili v našo raziskavo vključeni številni drugi dejavniki, ki so se v raziskavah izkazali kot pomembno povezane z občutkom varnosti. Kot najpomembnejši dejavnik z najvišjim standardiziranim regresijskim koeficientom, ne glede na tip okolja, se je izkazala povezanost in medsebojna pomoč med prebivalci. Ugotovitev je skladna s predhodno raziskavo o varnosti v lokalnih skupnostih iz leta 2017 (Erčulj, 2019) kot tudi z raziskavo Meška in sodelavcev iz leta 2009 (2012b). Kot kaže naša raziskava, je ocena povezanosti med prebivalci nad srednjo oceno lestvice, kar kaže, da so v Sloveniji stanovalci soseske še vedno močno povezani med seboj. Je pa ta povezanost različna med policijskimi upravami. Največji delež prebivalcev z oceno socialne kohezije, višjo od 3,5, je na območju PU Kranj (74 %) ter PU Novo mesto (72 %), najnižji pa po pričakovanju na območjih PU z največjima mestoma, PU Ljubljana in PU Maribor. Ne glede na povezanost med prebivalci pa je delež prebivalcev z visoko oceno občutka varnosti po vseh regijah nad 60 %. Najnižji je na območju PU Novo mesto (67 %) ter PU Maribor (69 %). Na splošno je povprečna ocena varnosti prebivalcev visoka, in sicer 4,14 ($SD = 0,83$) na petstopenjski lestvici. Ugotovitve se skladajo tudi z zaključki raziskave globalnega indeksa miru, kjer je bila Slovenija leta 2021 ocenjena kot peta najbolj varna država na svetu (Institute for Economics & Peace, 2021), v letu 2023 pa kot osma (Institute for Economics & Peace, 2023). Nestabilne razmere v Evropi in po svetu s številnimi vojnimi žarišči so lahko grožnja varnosti tudi v Sloveniji. Pogosto poročanje o vojnih

žariščih in številnih žrtvah, senzacionalizem, realističnost novic ter bližina dogodka lahko v ljudeh povečujejo občutek deljene viktimizacije, s čimer se viša tudi strah pred kriminaliteto (Chiricos idr., 1997; Silva in Guedes, 2023). Čeprav nekatere raziskave kažejo, da je predhodna viktimizacija povezana s strahom pred kriminaliteto, pa rezultati naše raziskave te ugotovitve ne podpirajo. Res je, da je mera predhodne viktimizacije, ki smo jo uporabili v raziskavi, le približek neposrednih in posrednih izkušenj z njo. Zajema namreč le prijavo KD policiji, viktimizacijske študije pa kažejo na precejšen razkorak med prijavljenimi in neprijavljenimi KD – t. i. temno polje kriminalitete (Kanduč, 2003). Iz naših podatkov lahko sklepamo le, da prijava KD policiji v zadnjih 12 mesecih ni statistično značilno povezana z občutkom varnosti, ne glede na tip okolja. Je pa z občutkom varnosti povezana pojavnost premoženjske kriminalitete, a to velja le za primestna okolja. Že raziskava Meška in sodelavcev (2012a) je pokazala, da so z zaskrbljenostjo zaradi kriminalitete v največji meri povezane tatvine, do podobnih ugotovitev pa je prišla tudi Erčulj (2019), ki je analizirala povezanost nekaterih dejavnikov s strahom pred kriminaliteto na podatkih o varnosti v lokalnih skupnostih iz leta 2017. Zanimivo, naša raziskava ne ugotovi povezanosti med premoženjsko kriminaliteto in občutkom varnosti pri vseh prebivalcih, ampak le pri prebivalcih iz primestnih naselij. Ti se v primeru povišane stopnje premoženjske kriminalitete počutijo manj varne.

Nekateri drugi varnostni pojavi, ki so hkrati tudi indikatorji družbenega nereda, kot so prisotnost alkoholizma, beračev ali klatežev, vandalizma, skupin zbirajočih mladostnikov v soseski, se v naši raziskavi, če ne upoštevamo tipa okolja, ne izkažejo za dejavnike, povezane s strahom pred kriminaliteto. Predhodna raziskava iz leta 2017 je sicer pokazala povezanost med zbirajočimi mladostniki in strahom pred kriminaliteto (Erčulj, 2019), Meško idr. (2012a) pa so povezavo med neredom in strahom pred kriminaliteto ugotovili le v urbanih okoljih. Tudi naša raziskava kaže na razlike v povezanosti dejavnikov z občutkom varnosti med različnimi tipi okolja. Zanimivo se pokaže negativna povezanost med prisotnostjo beračev ali klatežev in občutkom varnosti le v primestnem, ne pa tudi v mestnem ali vaškem okolju. Po drugi strani pa se med indikatorji fizičnega nereda grafiti izkažejo kot pomemben dejavnik, negativno povezan z občutkom varnosti v vaškem okolju. V mestnem okolju ni nobeden od indikatorjev družbenega ali fizičnega nereda povezan z občutkom varnosti, je pa z njim povezana heterogenost prebivalstva. Pripadniki drugih narodnosti in kultur v mestnem okolju nižajo občutek varnosti, medtem ko

v primestnem in mestnem okolju ta dejavnik ni statistično značilno povezan z občutkom varnosti. Odsotnost povezave ugotovljamo tudi na splošno, torej ne glede na tip okolja. Z občutkom varnosti, ne glede na tip okolja, so povezani tudi nekateri demografski dejavniki, in sicer spol in izobrazba. Oba dejavnika sta se izkazala kot pomembna tudi v nekaterih tujih in domačih raziskavah (Austin idr., 1994, 2002; Meško idr., 2012b). Raziskava iz leta 2017 pa ni odkrila povezave med izobrazbo in strahom pred kriminaliteto (Erčulj, 2019). Moški se torej počutijo varnejše kot ženske – ponavljajoče se ugotovitve raziskav v Sloveniji. Čeprav naj bi bil spol povezan s strahom pred kriminaliteto tako v urbanem kot ruralnem okolju (Meško idr., 2012a), pa naša raziskava pokaže, da je temu tako le v mestnem in primestnem, ne pa tudi vaškem okolju. V vaškem okolju torej, glede na izsledke naše raziskave, ni razlik med moškimi in ženskami v občutku varnosti. Izobrazba pa igra pomembno vlogo pri občutku varnosti, in sicer se bolj izobraženi prebivalci počutijo bolj varne. Ta ugotovitev je vezana predvsem na ruralna okolja. Po drugi strani pa se starost pokaže kot pomemben dejavnik le v mestnem okolju, kjer se starejši prebivalci počutijo manj varne. Ta ugotovitev je skladna z ugotovitvijo Meška idr. (2012a). Dohodek kot indikator SES se v naši raziskavi ni izkazal kot statistično značilno povezan z občutkom varnosti, kar je skladno z ugotovitvami enake raziskave v letu 2017 (Erčulj, 2019), ne pa tudi nekaterih predhodnih raziskav v urbanih okoljih (Meško idr., 2012b) ali nekaterih tujih raziskav (Austin idr., 1994, 2002).

Naša raziskava osvetli nekatere razlike v dejavnikih, povezanih z občutkom varnosti med ne samo urbani in ruralnimi predeli, ampak tudi primestnimi predeli. S svojimi ugotovitvami dopolnjuje in nadgrajuje obstoječa spoznanja o dejavnikih, povezanih s strahom pred kriminaliteto.

Viri in literatura

- Akcomak, T. S. in Weel, B. (2012). The impact of social capital on crime: Evidence from the Netherlands. *Regional Science and Urban Economics*, 42(1–2), 323–340.
<https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2011.09.008>
- Austin, D. M., Furr, L. A. in Spine, M. (2002). The effects of neighborhood conditions on perceptions of safety. *Journal of Criminal Justice*, 30(5), 417–427.
[https://doi.org/10.1016/S0047-2352\(02\)00148-4](https://doi.org/10.1016/S0047-2352(02)00148-4)
- Austin, D. M., Woolever, C. in Baba, Y. (1994). Crime and safety-related concerns in a small community. *American Journal of Criminal Justice*, 19(1), 79–97.
<https://doi.org/10.1007/BF02887440>
- Braga, A. A., Welsh, B. C. in Schnell, C. (2015). Can Policing Disorder Reduce Crime? A Systematic Review and Meta-analysis. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 52(4).

- <https://doi.org/10.1177/0022427815576576>
- Chilenski, S., Syvertsen, A. in Greenberg, M. (2015). Understanding the Link between Social Organization and Crime in Rural Communities. *Journal of Rural Community Development*, 10(1), 109–127.
- Chiricos, T., Eschholz, S. in Gertz, M. (1997). Crime, news and fear of crime: Toward an identification of audience effects. *Social Problems*, 44(3). <https://doi.org/10.2307/3097181>
- Conklin, G. H. (1976). The impact of crime. *Social Forces*, 54(4), 957–958. <https://doi.org/10.1093/sf/54.4.957>
- Erčulj, V. (2019). Dejavniki, povezani z občutkom (ne)varnosti v lokalnih skupnostih. V G. Meško, R. Hacin in K. Eman (ur.), 5. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: konferenčni zbornik (str. 77–86). Fakulteta za varnostne vede. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/449>
- Erčulj, V. (2022). The ‘young and the fearless’: revisiting the conceptualisation of fear of crime. *Quality and Quantity*, 56(3). <https://doi.org/10.1007/s11135-021-01171-1>
- Erčulj, V. (2023). Fizična in socialna urejenost bivalnega okolja v Sloveniji – longitudinalna perspektiva. V G. Meško in R. Hacin (ur.), 9. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Varnost v lokalnih skupnostih – dobre prakse, aktualne teme in raziskovanje varnosti v lokalnih skupnostih v zadnjem desetletju (str. 117–126). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Erčulj, V. in Meško, G. (2022). Fear of Crime – Measurement of Fear of Ordinary Crimes and Fear of Crimes in Cyberspace. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 73(4), 308–318.
- Gabriel, U. in Greve, W. (2003). The Psychology of Fear of Crime: Conceptual and Methodological Perspectives. *British Journal of Criminology*, 43(3), 600–614. <https://doi.org/10.1093/bjc/azg600>
- Gau, J. M. in Pratt, T. C. (2010). Revisiting broken windows theory: Examining the sources of the discriminant validity of perceived disorder and crime. *Journal of Criminal Justice*, 38(4). <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2010.05.002>
- Grabosky, P. N. (1995). Fear of Crime, and fear reduction strategies. *Current Issues in Criminal Justice*, 7(1), 7–19. <https://doi.org/10.1080/10345329.1995.12036675>
- Hale, C. (1996). Fear of crime: A review of the literature. *International Review of Victimology*, 4(2), 79–150. <https://doi.org/10.1177/026975809600400201>
- Institute for Economics & Peace. (2021). *Global Peace Index 2021*. <https://reliefweb.int/report/world/global-peace-index-2021>
- Institute for Economics & Peace. (2023). *Global Peace Index 2023*. <https://reliefweb.int/report/world/global-peace-index-2023>
- Jackson, J. (2004). Experience and expression: Social and cultural significance in the fear of crime. *British Journal of Criminology*, 44(6). <https://doi.org/10.1093/bjc/azh048>
- Jackson, J. (2006). Introducing fear of crime to risk research. *Risk Analysis*, 16(1), 253–264. <https://doi.org/10.1111/j.1539-6924.2006.00715.x>
- Jackson, J. (2011). Revisiting risk sensitivity in the fear of crime. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 48(4), 513–537. <https://doi.org/10.1177/0022427810395146>
- Kanduč, Z. (2003). Žrtve in viktimizacije v viktimološki in družbenokritični perspektivi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 54(1), 23–40.
- Kennedy, L. W. in Silverman, R. A. (1985). Perception of social diversity and fear of crime. *Environment and Behavior*, 17(3), 275–295. <https://doi.org/10.1177/0013916585173001>
- Lederman, D., Loayza, N. in Menéndez, A. M. (2002). Violent crime: Does social capital matter? *Economic Development and Cultural Change*, 50(3), 509–539. <https://doi.org/10.1086/342422>
- Liska, A. E., Sanchirico, A. in Reed, M. D. (1988). Fear of crime and constrained behavior specifying and estimating a reciprocal effects model. *Social Forces*, 66(3), 827–837. <https://doi.org/10.1093/sf/66.3.827>
- Mason, P., Kearns, A. in Livingston, M. (2013). »Safe Going«: The influence of crime rates and perceived crime and safety on walking in deprived neighbourhoods. *Social Science and Medicine*, 91, 15–24. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2013.04.011>

- Meško, G. (2002). *Osnove preprečevanja kriminalitete*. Visoka policijsko-varnostna šola.
- Meško, G. (2006). *Kriminologija*. Fakulteta za varnostne vede.
- Meško, G., Šifrer, J. in Vošnjak, L. (2012a). Strah pred kriminaliteto v mestnih in vaških okoljih v Sloveniji. *Varstvoslovje*, 14(3), 259–276.
- Meško, G., Vošnjak, L., Muratbegović, E., Budimlić, M., Bren, M. in Kury, H. (2012b). Fear of crime in urban neighbourhoods: a comparative analysis of six capitals. *Varstvoslovje*, 14(4), 397–421.
- Pleggenkühle, B. in Schafer, J. A. (2018). Fear of crime among residents of rural counties: an analysis by gender. *Journal of Crime and Justice*, 41(4). <https://doi.org/10.1080/0735648X.2017.1391109>
- Rader, N. E., May, D. C. in Goodrum, S. (2007). An empirical assessment of the „threat of victimization“: Considering fear of crime, perceived risk, avoidance, and defensive behaviors. *Sociological Spectrum*, 27(5), 475–505. <https://doi.org/10.1080/02732170701434591>
- Rountree, P. W. in Land, K. C. (1996). Burglary victimization, perceptions of crime risk, and routine activities: A multilevel analysis across Seattle neighborhoods and census tracts. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 33(2), 147–180. <https://doi.org/10.1177/0022427896033002001>
- Schachterle, S. E., Bishai, D., Shields, W., Stepnitz, R. in Gielen, A. C. (2012). Proximity to vacant buildings is associated with increased fire risk in Baltimore, Maryland, homes. *Injury Prevention*, 18(2). <https://doi.org/10.1136/injuryprev-2011-040022>
- Silva, C. in Guedes, I. (2023). The Role of the Media in the Fear of Crime: A Qualitative Study in the Portuguese Context. *Criminal Justice Review*, 48(3). <https://doi.org/10.1177/07340168221088570>
- Skogan, W. G. (1990). *Disorder and decline: crime and the spiral of decay in American neighborhoods*. University of California Press. <https://doi.org/10.5860/choice.28-3588>
- Skogan, W. G. in Maxfield, M. G. (2012). Coping With Crime. V F. Cullen in P. Wilcox (ur.), *Encyclopedia of Criminological theory*. <https://doi.org/10.4135/9781412959193.n236>
- Warr, M. (1987). Fear of victimization and sensitivity to risk. *Journal of Quantitative Criminology*, 3(1), 29–46. <https://doi.org/10.1007/BF01065199>
- Wilcox, P., May, D. C. in Roberts, S. D. (2006). Student weapon possession and the „fear and victimization hypothesis“: Unraveling the temporal order. *Justice Quarterly*, 23(4), 502–529. <https://doi.org/10.1080/07418820600985362>
- Wilson, J. Q. in Kelling, G. I. (1982). Broken Windows: The police and neighborhood safety. *Atlantic Monthly*. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/>